

УДК 811.161.2'373:821.161.2-1.11/7.08

Д. В. Гурська

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЧИТАЮЧИ ПО-УКРАЇНСЬКОМУ — ВИКОХУЄМО УКРАЇНСЬКУ ДУШУ

У статті розкривається важлива для формування духовності українського народу думка щодо необхідності вивчення мови Біблії, через яку людина пізнає світ і себе у цьому світі. Акцентуючи на важливій біблійній символічній сентенції 'любов', автор зазначає, що у біблійному мовному означенні це поняття виступає символом українського народу, омовлюється вербалізаторами номінативного та характеризуючого смислів, розширює свій значеннєвий обсяг через дихотомію 'ненависть', увиразнення спілкування людини з видимим і невидимим світом, омовлення людини як посередника між дихотомами 'рай' — 'земля'.

Ключові слова і словосполучення: Біблія, Бог, Божество, Дух, етнокартина світу, мовна картина світу, біблійні сентенції, біблійні дихотоміи.

*Глаголе Божий незабутній,
Предвічна наша Рідна Мово, —
В розвої ти двигун могутній,
Для серця людського Бог — Слово!*

Іван Огієнко

«Творці Біблії відчувають Божество як віяння Духа, і в цьому величезна відмінність біблійної мови від мови художньої літератури», — підкреслює С. Абрамович [1, с. 28]. Така думка є важливою для виховання духовності українського народу у душі християнської моралі, що має надзвичайно велике значення сьогодні. Адже у християнській картині світу завжди переважала релігійна (сакральна) сфера, що зумовило визначення таких основних рис мовної картини світу: уявлення про світ, про засоби його пізнання; уявлення про людину і її місце у суспільстві. Зазначені принципи у філософському баченні українця-ми життя набувають особливого етноконкретного наповнення.

Основним принципом етнокартини світу українців, насамперед мовного, з якого логічно випливають усі інші, є ідея особистісного Бога як трансцендентної сили, що визначає усе сутнє і керує його розвитком. Теоцентризм характеризується підкреслено гуманістичним розумінням Абсолюту: не як абстрактного Єдиного, а як милосердної живої субстанції у категоріях любові до людини [7, с. 52]. Це по-особливому підкреслено у «Посланні пресвітеру Хомі» Климентя Смолятича: «Ніщо не скривджене Господом, усе бачить його безсонне око, усім промишляє, над усім стоїть, подаючи усякому порятунку» [17, с. 146-147].

Поняття етнокартини світу українського народу, на думку дослідників (А. К. Бичко, С. О. Бугославський, Г. К. Вагнер, М. Возняк, Є. Є. Голубинський, В. С. Горський, М. Грицай, М. М. Громов, М. Грушевський, Л. В. Левшун, Д. Лихачов, М. К. Нікольський,

Б. О. Рибаків, М. В. Соколов, Д. І. Чижевський та ін.), належить до числа фундаментальних понять, що розкривають специфіку духовності людини-українця, його буття, взаємозв'язок зі світом та найважливіші умови існування у цьому світі. Тому вважаємо, що єдність мови, мислення й мовної свідомості ґрунтується на мовній картині світу. У визначенні цього поняття послуговуємось тлумаченням В. Жайворонка: *«Мовна картина світу — це мозаїкоподібна польова структура взаємопов'язаних мовних одиниць, що через складну систему фонетичних явищ, лексико-семантичних і граматичних значень, а також стилістичних характеристик відбиває відносно об'єктивний стан речей довкілля і внутрішнього світу людини, тобто загальною картину (модель) світу як таку»* [14, с. 15].

З огляду на те, що проблеми сьогодення пов'язані із необхідністю формування духовності людини через мову і мовою, переконані у тому, що надзвичайно важливе значення для кожного має вивчення Біблії українською мовою. Тому заявлену тему статті вважаємо **актуальною**.

Мета нашої розвідки полягає у визначенні життєвих сентенцій, що функціонують у Біблії і через мову відображають моральний і духовний світ життя людини.

Визначена мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- обґрунтувати теоретико-наукову основу взаємозв'язку філософії і духовного світу людини через мову Біблії;
- охарактеризувати через засоби вербалізації культурних концептів українського народу філософську істину людини, розкрити мовою Біблії.

Звертання до Біблії мотивуємо тим, що з утвердженням християнства відкривається нова сторінка в історії філософської освіти. Вбачаючи в Ісусі Христі повне і досконале втілення Логосу, «Шлях, Істину й Життя», вже перші християнські мислителі виявляють в його Одкровенні істинну філософію. Християнські школи зберігають традицію читання й коментування, втім читають вже не Платона й Аристотеля, а книги Старого й Нового Заповіту, визнаючи їх як єдино справжнє духовне керівництво. Християнство, так само як і антична філософія, від початку стверджує себе як певний спосіб життя, невіддільний від його мовного вираження у вченні Христа [14; 17]. «Автори Біблії, — зазначає С. Абрамович, — зробили слово не стільки знаряддям пізнання навколишнього світу, скільки засобом проникнення до сфери трансцендентного. Тому... мова Біблії наче «розріджує»..., підкоряє символіко-філософському узагальненню все матеріальне» [1, с. 28].

Християнство відкрилося світу сміливою, парадоксальною, але суттєво важливою тоді і сьогодні сентенцією: *«...у великій мудрості — велика журба, хто додає знання, додає страждання»* [4, с. 819]. Стверджувалось, що не розум людини є її господарем, а відчуття, внутрішній світ, страждання і співчуття, що через мову Біблії розуміємо так: не знаю, а вірую, не розум, а віра, не зовнішнє, а внутрішнє, не плоть, але дух роблять людину людиною; «вірую, тому

що абсурдно», вірую у вище добро, справедливість, людинолюбство, милосердя, співчуття, навіть якщо безглуздо, не розумно, марно в це вірити. Такий мовно виражений ірраціоналізм християнства врятував і просвітив світ і кожну окрему людину, і мільйони людей вигукнули: «Вірую», — і хотіли зануритися в цей безбережний вир духовного вдосконалення. Але тяжкий цей хрест, темна і глибока вся широчінь людських відчуттів і страждань і багато мороку таїться в душі людини [21].

Християнство заклало основи духовного шукання. Зокрема, староруський неофіт Климент Смолятич здійснив духовний пошук, поглиблене шукання істинного сенсу життя, «глибину сокровених і чудових слівес», а Данило Заточник говорить: «Не дивися зовнішня моя, але дивися внутрішня». Такі духовні шукання підкреслюють, що для християнської моралі характерною є більша увага до внутрішнього світу людини, ніж до зовнішнього, більшою є тяга до проблем духовного життя, ніж фізичного, зовнішнього матеріального буття. Християнських мислителів більше хвилювали етичні пошуки істини, загострене сприйняття боротьби добра і зла [7] тощо. Тому цілком слушним є необхідність читання, вивчення українського слова через Слово Боже, що виховує духовність, викохує українську душу.

Філософська, літературна, мовознавча, етнопсихологічна наукова думка сьогодні репрезентована багатьма дослідженнями, у яких підкреслюється значення вивчення Божого Слова для розвитку духовності людини. Проте на порядку денному з'явилась інша проблема — як саме вивчати Слово Боже? Чи можна просто читати, щоб здобути певні знання, чи читати, досліджуючи написане, порівнюючи, узагальнюючи прочитане, і робити для себе висновки, відчувати радість пізнання, відкриття нового. Адже Апостол Павло говорить про недосліджене багатство Христове (Ефес, 3:8). В Євангелії від Іоана, 5:39, ми читаємо про те, що слід досліджувати Писання. Саме досліджувати, а не просто читати. І дійсно, якщо вдумливо читати Святе Письмо, співставляти написане, визначати, які філософські поняття буття, зафіксовані мовою, повторюються в різних його частинах, аналізувати їх, то можна помітити спільне і неоднозначно тлумачене в близьких поняттях, омовлених різними словами. Завдяки тому, що життя Ісуса Христа в Біблії описане не одним євангелістом, а чотирма, ми маємо можливість один і той же випадок, явище, поняття пізнати ширше, глибше, піднесено і визначити головну суть, навіть якщо це позначено одним і тим же вербалізатором, бо кожен автор вносить своє, особисте розуміння.

Аналіз символу 'Біблія' та окремих біблійних символів, як характерного явища життя українського народу, засвідчує, що символіка біблійної мови є дуже цікавою. Наприклад, слово «чоловік» у біблійній мові означає віру, хрест, розум, а «жінка» — церкву, життя, чуття. Гори — висоти духа, вітер — різні духовні віяння, які породжують бурю, агресію, річ — сила, око — світогляд, чаша — доля, свинець — кінець (остання стадія розпаду урану), 5 — п'ять чуттів людини, 6 — число людське, 7 — повнота Божа, 12 — повнота люд-

ська і т. д. Порівняймо із словниковим тлумаченням цих понять: чоловік — особа чоловічої статі; прот. жінка [5, с. 1381]; жінка — особа жіночої статі; прот. чоловік [5, с. 277]; гора — значне підвищення над навколишньою місцевістю або серед інших підвищень [5, с. 191]; вітер — більший або менший рух потоку повітря в горизонтальному напрямі [5, с. 148] і т. д. Тому дослідження біблійних текстів викликає багато роздумів, переживань і уявлень, що можна порівняти із Божим джерелом. Чим глибше зануруємось у нього, тим більше хочеться заглибитись далі. І скільки б разів не читав той самий біблійний текст, кожний раз віднаходиш у його словах, у його мові щось нове або грань цього нового [23].

Вражає смислове, емоційне й алегоричне навантаження великої кількості лексем Святого Письма. Жоден текст із високохудожніх творів не може дати стільки для розвитку знань, мислення, збагачення душі і зміцнення духу людини, як біблійний текст. Тому основною причиною дослідження Біблії має бути бажання пізнати її Автора.

Наше століття прагматизму і практицизму призвело до того, що людина все менше мислить глобальними категоріями, а, поставлена в ситуацію виживання, шукає шляхи цього виживання [3, с. 7]. Тому і виникає питання, що є важливішим для сучасної людини: розвивати свій інтелект, розум чи інтуїцію? На це питання ще мудреці минулого дали вірну відповідь: серединний шлях є єдино істинним. Європейська культура завжди розвивалася у напрямку: «Знання — сила» [9, с. 13]. Такими знаннями і такою силою наповнене будь-яке Святе Письмо, а особливо, Біблія у перекладі Івана Огієнка, яку ми вивчаємо. Хоча перекладом Біблії упродовж тисячоліть працювали письменники і безіменні автори, та для українського народу найвдалішим виявився переклад цієї Книги, здійснений Іваном Огієнком. Ми вважаємо його мовним взірцем, що дозволяє виявити глибинні основи людського буття.

Необхідно підкреслити і те, що наша вітчизняна словесність завершила своє перше тисячоліття, початок якого позначений входженням Святого Письма до духовної і матеріальної культури України, а Біблія стає життєдайною силою, альфою і омегою, найвищим авторитетом для людини [22, с. 4].

Кожне слово Біблії засвідчує, що істина про людину осягається через об'явлення істини про Бога, а створений Богом світ дивує не стільки «прекрасними якостями кожної речі», скільки «стрункістю й згодою цілого, у якому й одне до іншого й усе до всього, складається в прекрасному співвідношенні, служачи до повноти єдиного світу» [10, с. 49].

Філософія людського буття у біблійному мовному означенні полягала, насамперед, у необхідності побороти поділ на дві статі — чоловічу і жіночу — через безпристрасне. Стать — не тільки особливість, але й певне обмеження. По гріхопадінні це проявляється на всіх рівнях людського буття — від фізіологічних особливостей до соціальних норм і культурних заборон. Зазначимо, що ще у райському житті існувала певна обмеженість: жінка вербалізована у Священному Писанні номінативом 'помічниця' [4, с. 25], що підкреслює нерівнозначність статей, взаємозалежність чоловіка

й жінки один від одного. Для подолання цих обмежень, за Божим задумом, людині була дана 'любов'. Якщо порівняти тлумачення взаємопов'язаних понять 'любов' і 'шлюб', то перше зустрічається лише з позитивною семантикою, а друге, окрім позитивної, ще й з негативною, емоційно зниженою. За визначенням св. Дионісія Ареопагіта, «любов — це з'єднуюча й скріпна сила, що посуває вищих істот до промислу про нижчих, рівних же, навпаки, до спілкування між собою, і, нарешті, що обертає молодших до старших і вищестоячих» [12, с. 3]. Біблійний світ — ієрархічний. Ієрархія прослідковується у тематичній групі 'живі істоти', омовлених номінаціями *ангели* ← *люди* ← *тварини*. У середині різних тематичних груп Божого творіння спостерігається також ієрархія, як-от: ангельська, омовлена номінаціями у людей *батьки* ← *діти*, *правителі* ← *народ* і т.д. Таким чином, для існування світу, зафіксованого мовними номінаціями, як єдиного цілого, наявні різноманітні семантичні зв'язки (вертикальні, горизонтальні), що з'єднують матеріальну і мовну ієрархію творіння. Об'єднувальною силою цієї ієрархії є уже названа нами вище номінація 'любов', що має дихотомію — 'ненависть'.

Зустрічаємо у Біблії інші дихотомічні мовні номінації: 'рай' — 'земля'. Через первинні і вторинні вербалізатори вказаних понять підкреслюється те, що створена Богом людина має трудитися. Це підтверджує така філософська сентенція райського буття: *І взяв Господь Бог людину, яку створив, і оселив її в саду Едемському, щоб обробляти його й зберігати його* [4, с. 22]. Отже, райська праця була легкою і природною, а по гріхопадінні вона стала іншою, що зафіксовано біблійною сентенцією так: *У поті чола твого будеш їсти хліб* [4, с. 26].

Через працю людина пізнавала світ, праця підтримувала внутрішні сили людини, а, найголовніше, діяльність первозданної людини, як посередника між Творцем і земною твариною, розглядалася як особливий рід служіння, яке було потрібним: пророчим, священним і царським [18]. Пророче служіння полягало у тому, що людина була покликана сповіщати волю Божу земному творінню словом і справою. Омовлено і те, що людина створена «для правди, щоб бути провісником правди між іншими живими істотами» [6, с. 127]. Через слово увиразнено спілкування людини з видимим світом, як виявлення світові Божої волі. Тваринний світ теж спілкувався з людиною, про що засвідчує така біблійна сентенція: змії «своїми приємними рухами» ніби розмовляв з людиною, і саме через це спілкування диявол, зваблюючи людину в раю, зміг подати лукаву раду людині [6, с. 193]. Вербалізатори, якими зафіксований наведений вислів, засвідчують, що комунікація людини з видимим світом у раю була повноцінною й допомагала пророчому служінню людини.

Якщо душа спрямовується не до речовинного світу, а до Бога, то в людині переважає нематеріальне, що й омовлюється у Біблії. Душа є й у тварин, однак це не робить їх посередниками між видимим і невидимим світами. Відмінності душі людини й душі тварини священною мовою Біблії вербалізовано так: душі тварин «*робить земля*» [4, с. 33], а душу людини «*вдихає*» у неї Сам Бог [4, с. 8]. Тому душі

людини й тварини мають різний онтологічний статус: душа людини, за природою, уподібнюється душі ангела, їй властиві деякі вищі сили, вербалізовані у Біблії поняттям «найчистіша частина» — ‘дух’, або ‘розум’; «розум, вища сторона душі, сполучає почуття Божества, вимоги совісті й очікування кращого» [15, с. 27].

Розум дозволяє визначити у людини два різновиди сприйняття: *тілесне почуття*, що формується тілом, і *духовне почуття*, що не потребує посередництва тіла. Духовне почуття є необхідним для людини насамперед для осягнення Бога й невидимого світу й іменується розумовоосяжним. «Почуттєвий», тобто матеріальний світ, можна осягати й за допомогою тілесного почуття, але це — не єдиний спосіб його пізнання: ангели сприймають цей світ тільки за допомогою духовного почуття, оскільки тіла в них немає. Може сприймати видимий світ за допомогою духовного почуття й людина, однак у гріхопадінні духовне начало виявляється притупленим. Таким чином, людська свідомість має особливий спосіб сприйняття, не опосередковуваний відчуттями, пов’язаними з функціонуванням людського тіла: «Потім, досягаючи рівності з ангелами в пізнанні, людина з’єднує почуттєве й розумовоосяжне» [19, с. 6]. Пізнаючи, людина змінює себе й навколишній світ: «І нарешті — о дивне людинолюбство Боже! — вона, понад сказаного, любов’ю з’єднує тварну природу з нетварною, виявляючи їх як єдине й одне, завдяки засвоєному стану благодаті, якого вона досягла» [25, с. 9].

Дихотомія, омовлена номінаціями ‘любов’ — ‘ненависть’, словесно пояснюється за Біблією так: любов, як з’єднуюча й скріпна сила, проявляється на останньому етапі так само, як і на усіх попередніх, — як засіб з’єднання. Однак, тільки однієї любові для людини недостатньо, бо любов є притаманною і для інших створінь. Тому синтезувати поняття ‘любов’ міг тільки посередник між ‘твариним’ і ‘нетварним’ світом, яким стала людина. Найявністю у людині образу Божого — незаперечний факт, що випливає зі Священного Писання [4, с. 8]. Якості, даровані людині, не обов’язково уподібнюють її Богові: «Людина — Бог, і людина — ніщо», — так міркує св. Іоанн Кронштадтський, і на підтвердження своїх слів цитує Священне Писання: «*Ви боги, і сини Всевишнього, — всі ви*» [4, с. 729] і «*Якщо не маю любові — то я ніщо*» [4, с. 1416]. Тому не завжди людина має можливість розкрити у собі риси образу Божого: вона або уподібнюється Богові, удосконалюючись у добрих справах, або не розкриває в собі образу Божого, якщо не живе в чесноті й святості. А, живучи у злі, людина навіть може уподібнитися дияволу, що знаходить омовлення у Біблії такою сентенцією: «*Ваш батько диявол: і ви хочете виконувати похоті батька вашого*» [4, с. 1195]. Тому часто розрізняють образ Божий як Його природний дар кожної людини, а подобу Божу — як духовно-моральний обов’язок людини зберігати цей дар і намагатись його виявити.

Поряд з онтологічним (сукупність якостей, властивих людській природі) і теологічним (подоба) аспектами, підкреслюється, що образ Божий є засобом богопізнання: споглядаючи в собі образ Божий, люди можуть здобувати правильну яву про Бога [2, с. 93].

Отже, філософська сентенція буття людини, що незаперечно підкреслює необхідність читання, вивчення і розуміння слова Божого, як основного сенсу життя, формування духовності, омовлюється у Біблії номінаціями 'любов' — 'ненависть', що виступають у дихотомії і вербалізуються прямими та переносними (в тім числі тропеїчними) лексемами, і потребують окремого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Абрамович С. Біблія та сьогоднішня культура : Актуальні проблеми української духовної розбудови : монографія / Семен Абрамович. — Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2010. — 108 с.
2. Беленчук Л. Н. Православная педагогика / Л. Н. Беленчук // Педагогика. — 2000. — №4. — С. 92-97.
3. Белова А. Д. Вербальне відображення концептосфери етносу: сучасний стан вивчення проблеми / А. Д. Белова // Мова і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. — К., 2001. — №5. — С. 23-28.
4. Біблія, або Книга Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську наново перекладена. — [Б.в.д.]. — 1988. — 1523 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. — 1440 с.
6. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія, 2-е вид., випр. і доп. / І. О. Голубовська. — К. : Логос, 2004. — 284 с.
7. Держко І. Духовне вдосконалення людини як фактор суспільного прогресу в культурі Київської Русі / І. Держко // Вісник Львівського університету. Серія «Філософські науки». — 1999. — №1. — С. 154-162.
8. Димитренко Л. В. Концептуальна картина світу в поетичних творах (на матеріалі поетичних образів американської поезії ХХ ст.) / Л. В. Димитренко // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. — К., 1999. — С. 37-44.
9. Дяченко Тетяна. Формування картини світу в дітей східних слов'ян / Тетяна Дяченко // Наукові записи. Випуск 58. Серія: Педагогічні науки. — Кіровоград : Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, 2004. — С. 112-118.
10. Дяченко-Лисенко Л. Ментальність сучасного українця в світлі сакральної термінології / Л. Дяченко-Лисенко // Укр. мова і л-ра в шк. — 2005. — №3. — С. 48-50.
11. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник / В. В. Жайворонок. — К. : Довіра, 2006. — 703 с.
12. Мандрика М. Святе Письмо в українському вбранні / М. Мандрика // Дивослово. — 2000. — №5. — С. 2-6.
13. Мартинюк В. Біблія — запорука духовності людства / В. Мартинюк // Укр. літ. в загальноосвітній школі. — 1999. — №4. — С. 5.
14. Межжеріна Г. В. Людина в мовній картині світу часів Київської Русі / Г. В. Межжеріна. — К. : Вид. центр КНЛУ, 2006. — 448 с.
15. Німчук В. Християнство й українська мова / В. Німчук // УМ. — 2001. — №1. — С. 11-31.
16. Поліна Г. В. Мовна об'єктивація концепції Бог / Г. В. Поліна. — Х. : Вид-во ХДУ, 2004. — 241 с.
17. Поньрко Н. В. Эпистолярное наследие Древней Руси XI-XIII. Исследования, тексты, переводы / Н. В. Поньрко. — СПб. : Наука, 1992. — 298 с.
18. Рогач О. Етнос. Мова. Фразеологізм / О. Рогач // Дивослово. — 1998. — №9. — С. 14-15.

19. Русанівський В. М. Мовна картина світу в етнокультурній парадигмі / В. М. Русанівський // Мовознавство. — 2004. — №4. — С. 3–7.
20. Рыбаков Б. А. Язычество древних славян / Б. А. Рыбаков. — М. : Наука, 1994. — 606 с.
21. Скаб М. Біблія як лексикографічне джерело. Завтра? / М. Скаб // Урок української. — 2002. — №2. — С. 14–15.
22. Сулима В. Біблія і українська література : навчальний посібник / В. Сулима. — К. : Освіта, 1998. — 400 с.
23. Ткачук В. Досліджуймо Святе Писання / Віра Ткачук // Все для вчителя. — 2000. — №4. — С. 17.
24. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К. : Голов. ред. УРЕ, 1986. — 800 с.
25. Чистяков Г. Над рядками Нового Заповіту / Г. Чистяков // Українська мова та література. — 2007. — Число 33–34. — С. 3–12.

In the article a very important for forming of Ukrainian people spirituality thought about the necessity of studying of the Bible with the help of which a person cognizes the world and himself in this world. Making emphasis on the important Bible symbolic maxim «love», the author specifies that in the Bible language definitions this concept is set as a symbol of Ukrainian people, characterized by verbalizers of nominative and characteristic senses, broadens its nominative meaning through the dichotomy « hate », making significant the person's communication with visible and invisible world, naming person as a negotiator between dichotomic units «heaven» — «earth».

Key words and word-combinations: Bible, God, the Divine Nature, Spirit, language picture of the world, Bible maxim, Bible dichotomic units.

Отримано: 30.08.2010 р.

УДК (001)(477)(092):271.2(71)

Богдан Демчук, о.

Протоієрей, м. Саскатунь, Саск. (Канада)

**МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН І ЙОГО ВПЛИВ
НА ЗАСНУВАННЯ МИТРОПОЛІЙ.
ХРОНОЛОГІЧНИЙ НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КАНАДІ (1918-2010 рр.)**

Стаття є доповненим і переробленим варіантом попередніх праць автора, зокрема брошури «Святкування 50-ліття Митрополії УПЦК. Хронологічна таблиця» (Вінніпег, Канада. — 2001 р.) та статті «Головніші дати в історії УПЦ в Канаді за 85 років її існування» («Рідна мова», 2003; «Вісник». — 2003. — 1/15 серпня).

Ключові слова і словосполучення: канонічність, Хрещення України, Вселенська Патріархія, духовність.

1918

18-19 липня — 150 делегатів з трьох степових провінцій про-вели з'їзд в Саскатуні, який прийняв наступні ухвали: заложити Українську Греко-Православну Церкву в Канаді на таких засадах: